

*Бальбуза Олена Миколаївна,
методист Одеського обласного ресурсного
центру підтримки інклюзивної освіти,
кафедра психології, соціальної роботи
та інклюзивної освіти*

**Методичні рекомендації на 2020-2021 навчальний рік
для педагогічних працівників які працюють в умовах інклюзії
«Організація позакласної діяльності в інклюзивному класі»**

На сьогоднішній день потреба дітей з обмеженими можливостями в залученні до суспільства, тягу до самоствердження стикається з низкою бар'єрів. Це низький рівень розуміння, прийняття, поваги, в першу чергу, з боку дорослого співтовариства та як наслідок і однолітків, а також відсутністю можливості для реалізації себе. Данні бар'єри призводить до гострого внутрішнього конфлікту дитини та призводять до штучної затримки особистісного розвитку дітей з ООП, позбавляючи їх можливості зайняти активну соціальну позицію.

Сучасним педагогічним працівникам закладів освіти (вчителю, класному керівнику, керівнику гуртка або спортивної секції, педагогу додаткової освіти) потрібно знати та використовувати у своїй роботі, різні прийомами або методами організації позакласної діяльності.

Існує багато цікавих інтерактивних форми проведення позакласної діяльності. Всі ці форми організації викладу навчального матеріалу або проведення позакласного заходу, передбачають інтенсивну розумову працю, фізичну, активізацію комунікативної активність або швидке прийняття рішення. До таких форм роботи можна віднести експрес-вікторини, мозковий штурм, естафети, міні-конкурси та ін.

Найбільш популярними формами позакласної діяльності є:

1. Предметні тижні з навчальних предметів соціально-гуманітарного, математичного та природничо-наукового циклів.

2. Навчально-пізнавальна діяльність: загальношкільні предметні олімпіади та громадські огляди знань, вшанування призерів і переможців загальношкільних, міських (районних) та обласних (регіональних, республіканських) предметних олімпіад і конкурсів; чемпіонати «знавців

віртуального світу» (знавців інформаційно-комунікаційних технологій), фестивалі творчих і науково-дослідних проектів; загальношкільні огляди-конкурси «Кращий учень» (по паралелях класів), «Кращий випускник школи (ліцею, гімназії)», «Краще портфоліо учня».

3. Героїко-патріотичні та військово-спортивні заходи: організація та підтримання роботи шкільних музеїв, проведення тематичних вечорів та свята; залучення вихованців до екскурсій та тематично спрямованих екскурсійних поїздок, військово-спортивних ігор «Зірниця», змагань «Безпечне колесо», виступи агітбригад ЮІДР (юних інспекторів дорожнього руху) і ЮДП (юних друзів пожежників).

4. Масові свята (колективно-творчі справи): тематичні свята, фестивалі творчості і фантазії; конкурси: «Привіт, ми шукаємо таланти!», «А нумо, хлопці (дівчата)», «Міс школа (класу)», КВН, професій, саморобок; інтелектуальні турніри знавців; конкурси інсценованої або стройової пісні, театральних постановок, читців і авторської творчості, малюнків і плакатів.

5. Спеціалізовані (тематичні) або профорієнтаційні акції: ярмарки знань і майбутніх професій; свята та фестивалі народної творчості, національних звичаїв і традицій; фестивалі науки і творчості, гуртків і клубів за інтересами; тиждень дитячої книги або бібліофілів.

6. Суспільно корисні і соціально значущі заходи: трудові десанти та суботники; рейди Айболить і чистоти; пошукова та краєзнавча робота; операції «Подарунок далеким друзям», «Подарунок ветерану»; акції милосердя: «Допоможи дітям з інвалідністю», «Наш подарунок дитячому будинку», «Допоможи людям старшого віку».

7. Спортивна та туристична діяльність: організація та проведення туристських зльотів, і змагань, одноденних і багатоденних пішохідних, комбінованих, екскурсій, експедицій, вечорів туристів, «Малих олімпійських ігор», та боротьби, шахів та шашок (нард, більярду); естафет (з учнями, батьками); змагань «Мама, тато, я - спортивна сім'я», «Самий спортивний клас» та ін.

У більшості заходах можуть приймати активну участь і діти з особливими освітніми потребам. Завдяки участі у подібних заходах діти з ООП зможуть розкрити себе, свої таланти, більше розповісти про свої інтереси, відчувати себе потрібними.

Сучасний педагог може застосовувати багато різних цікавих форм та методів організації роботи із залученням дітей з ООП до спільної діяльності. Найбільш поширені форми дозвіллевого спілкування: «вогники», круглі столи, дискотеки, вечори, посиденьки, виїзди за місто, відвідування музеїв, зустрічі з цікавими людьми; робота гуртків і клубів за інтересами, спортивних секцій; «Мозкові штурми», дискусії та всілякі інтерактиви.

Розглянемо деякі з них.

Гурткова робота організовується вчителем зі свого певного предмету. Вона створює можливості для здійснення більш тісного зв'язку і спілкування між школярами різних класів, що зустрічаються в умовах сприятливої емоційної обстановки, створеної на основі спільності інтересів і духовних потреб.

Тематичні вечори і ранки мають перш за все пізнавальну спрямованість, присвячуються якійсь однією спеціальній темі.

Вечори відпочинку - це святкові вечори, які включають зазвичай художню самодіяльність, атракціони та дискотеки.

Години бесіди - Бесіда активізує розумову роботу учнів, підтримує увагу і інтерес, розвиває мову: кожне питання - завдання, яке вирішують учні разом з вчителем.

Конкурси проводяться і в галузі спорту, і в галузі художньої самодіяльності, і по окремих навчальних предметів, вносять дух змагання в життя школи і мають такі різновиди: огляди; турніри; фестивалі; вікторини; змагання.

Туристична робота - це організація і участь в секціях туризму, археологічних гуртках, що включають в себе туристичні походи різного цільового спрямування та тривалості, експедиції.

Красознава робота передбачає створення гуртків, які займаються роботою з музеями, постійним поповненням експозицій, організацією тематичних виставок .

Диспут або дискусія. Умовою успішності їх проведення є вибір дійсно цікавих тем або проблем для обговорення. Цінність диспуту - у вільному обміні думками, висловленні власних думок і суджень.

Бесіда - метод навчання і виховання, що передбачає діалог між учителем і учнями переважно з питань педагога. Види бесід: підготовча, що повідомляє, евристична, яка відтворює, узагальнює, закріплює. Бесіди різних видів можуть суміщатися, перетинатися, перемежовуватися в залежності від мікромети на певному етапі навчального заняття і позакласного заходу.

Демонстрація - методичний прийом, показ на занятті (позакласному заході) всім учням таблиць, схем, моделей, картин, діапозитивів , відеофільмів, телепередач, зображень, що проєктуються на екран за допомогою сучасної електронної і відеотехніки.

Рольова гра - методичний прийом навчання і активізації позакласної роботи школярів. Суть рольової гри полягає у створенні таких ситуацій, в яких кожен учасник отримує вигадане ім'я, соціальну роль - туриста, екскурсовода, журналіста, медичної сестри, педагога і т. д. Ведучий керує ходом бесіди. Рольова гра створює мотивацію, близьку до природної, збуджує інтерес, підвищує емоційний рівень навчальної праці учнів.

Тренінг - це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з метою ефективнішого використання набутих знань і навичок в одному виді діяльності або в певній галузі.

Метод проєктів - в даний час найбільш популярний метод навчання серед вчителів-експериментаторів. Найбільш ефективно застосування проєктного методу можливо з використанням комп'ютера. У проєктному процесі виділяють три основні стадії, або фази. На першій висувається плідна ідея (змістовне ядро, сенс подальших дій). На другий (середній) - з недиференційованої ідеї вимальовується багатопланова панорама бажаного (побудова технології

подальших дій або прийомів майбутньої планованої моделі), Завершальна фаза проектування - складання проектно-технологічної документації. Проектний метод передбачає принципово інший підхід: «Подумай, уяви, поміркуй над тим, яким шляхом і якими засобами це можна було б виконати».

Квести - це інноваційна форма організації освітньої діяльності дітей в ЗДО, що сприяє розвитку активної, діяльної позиції дитини в ході рішення ігрових пошукових завдань. Діти діють в умовах збагаченого освітнього середовища. Інтегрується зміст різних освітніх областей, використовуються можливості ІКТ. Квести дозволяють об'єднати всіх учасників освітнього процесу (дітей, батьків вихованців і педагогів) у вирішенні освітніх завдань в ігровій сюжетної і цікавій формі

Циклограма позакласних заходів (приклад)

№ п/п	Дата	Назва свята	Приклади заходів
1.	17 січня	День дитячих винаходів (Kid Inventors' Day).	Виставка дитячих винаходів.
2.	21 січня	Міжнародний день обіймів	Акція. «Обіймашки»
3.	28 січня	Міжнародний день ЛЕГО	Акція-виставка моделювання з лего: «Дивовижний світ Lego»
4.	9 лютого	Міжнародний день безпечного Інтернету	Бесіда «Безпека в Інтернеті»;
5.	15 лютого	Всесвітній День дітей, хворих на рак.	Лекції, бесіди, зустріч з медичними працівниками.
6.	17 лютого	День спонтанного прояву доброти	Акція «Таємниця доброти»
7.	1 березня	Всесвітній день компліменту	Акція «Зірки компліментів»
8.	20 березня	День Землі	Акція «Посади дерево»
9.	21 березня	день людей з синдромом Дауна;	Акція «Кольорові шкарпетки»; Перегляд відео про дітей з синдромом Дауна.
10.	24 березня	Всесвітній День боротьби з туберкульозом	Тематична зустріч з медичними працівниками, лекції, бесіди.
11.	27 березня	День соціальної	Лекції, бесіди.

		справедливості	
12.	Квітень	Місяць проти	Акція «Синя стрічка квітня».
13.	7 квітня	Всесвітній день Здоров'я	Тематична зустріч з медичними працівниками, лекції, бесіди.
14.	5 травня	Міжнародний день боротьби за права людей з інвалідністю	Лекції, Диспути, Акції: «Рівні права – рівні можливості»
15.	15 травня	Міжнародний день сім'ї	Виставка фотокарток «Тато, мама, я – дружня сім'я!»
16.	31 травня	Всесвітній день без тютюну	Акція Для учнів старшої школи: «Обмінюємо цигарку на цукерку». Бесіди та лекції «Ні - тютюну!» Тренінги: «Ми – за здоровий спосіб життя»
17.	1 червня	Всесвітній день захисту дітей	Акції, виставки, конкурси, квести до всесвітнього дня захисту дітей.
18.	4 червня	Міжнародний день безневинних дітей - жертв агресії	Тренінги: «Ми проти насилля та агресії», «Стоп булінг».
19.	9 червня	Міжнародний день друзів	Виставка фотокарток «Я і Мій друг»
20.	26 червня	Міжнародний день боротьби проти зловживання наркотиками та їх незаконного обігу	Тематична зустріч з медичними працівниками, лекції, бесіди.
21.	21 вересня	Міжнародний День Миру	Тренінги: «Ми – різні, ми – рівні»
22.	1 жовтня	Міжнародний День людей похилого віку	Акція допомоги людям похилого віку.
23.	10 жовтня	День психічного здоров'я	Тренінги: «Профілактика емоційного вигорання», «Техніки подолання стресу» бесіди «Керування негативними емоціями»
24.	13 листопада	Всесвітній день сліпих (день білої тростини)	Бесіди, лекції, акції з метою привернути увагу до проблем людей з вадами зору.
25.	16 листопада	День толерантності	Тренінги, бесіди, лекції, акції «Толерантність в моному житті».
26.	19	Міжнародний день	Тренінг «Як протидіяти

	листопада	попередження насильства та зневаги над дітьми	насиллю в Інтернеті», «Кібербулінг»
27.	20 листопада	Всесвітній День захисту прав дитини	Бесіда, диспут «Мої права»
28.	25 листопада	Всесвітній День захисту боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок	Бесіди, лекції, тренінги «Насиллю немає місця в моєму житті», «Ми проти насилля»
29.	1 грудня	Всесвітній День боротьби зі СНІДом	Тренінг з профілактики ВІЛ/СНІДу.
30.	3 грудня	Міжнародний день людей з обмеженими фізичними можливостями	Бесіди, лекції, акції з метою привернути увагу до проблем людей з обмеженнями фізичними можливостями.
31.	10 грудня	Міжнародний День прав людини	Бесіда, диспут, лекції «Мої права та свободи»
32.	19 грудня	Міжнародний День допомоги бідним	Акція «Збери пакунок для дітей які потребують допомоги»